

Propaganda eta komunikazioaren oihartzuna

Komunikazioaren munduan, erdia baino gehiago propaganda da. Igaro den uda honetan, bi propaganda saiok abuztuko asperraldia irribartsu gainditzen lagundu digute. Eta bietan protagonista izan da Espainiako Barne Ministerioa... Bata, Ministerioari sartutako ziria izan zen: Munduko Atletismo txapelketako irekieran egindako errebindikazioa, maskota faltsuen bidez presoek euskal-herriratzea eskatu baitzuten solidario batzuek mundu guztiko telebisten aurrean. Bestea, berriz, Ministerioak berak sartutako ziria dugu: Atsedenik ez drogarik gabe. Beharbada, kasu horretan, ziri sartzea baino, hanka sartzea izango zen...

Giraldilla izena zuen Sevillako txapelketako maskotak, eta haren itxurako panpina erraldoiak egin zituzten Presoekin Elkartasuna mugimendukoek, irekiera ekitaldiko une gorienean eszenatoki nagusira igo eta pantaila guztien aurrean azaltzeko. Espainiako Poliziako buruak harro-harro azaldu zituen jokoak hasi aurretik Sevillan ezarritako segurtasun neurri paregabeak, baina esaten den bezala, gezurra esan nuen Getarian, eta ni baino lehen zen atarian... Oraindik tinta beroan zeuden adierazpenok prentsan, *Giraldillek* poliziburua lotsagarri utzi zutenean.

Kolpe propagandistiko ederra izan zen Sevillakoa, dudarik gabe. Baina, irakurketa ezkorrago bat egiteko parada ere ematen digu kasu honek, tamalez. Hain zuzen ere, hau da nire hausnarketa: era honetako ekintza bikain, zail eta arriskatua egin gabe, nekez iritsiko da inora presoek euskal-herriratzearen aldeko deia.

Eta hala ere, neurtu beharko genuke ea nola iritsi den errebindikazio hori: *Diario Vasco*-ko lehen orrian inaugurazioko albistea eta argazki handia zetorren, baina ez da aipamen txikiena ere han gertatutako ekintzaz. Kasu egin zioten medioek, berriz, zera zioten: ETaren aldeko

lau zorok sabotajea egin zutela. Horixe da Espainiako medio guztiek azpimarratzen dutena kasu honetan, ez besterik. Errebindikazio hori euskal herritar gehienek nahia dela, edo Eusko Legebiltzarreko bi legengiltzalditako gehiengoak babesten duela, hori, aintzat ere ez da hartzen sekula santan.

Lizarra-Garaziko taldeek onartu egin behar izan zuten iaz, elkartu eta gutxira, komunikazio arazo bat zeukatela eta beren mezua hobeto helarazten saiatu behar zutela. Handik urtebetera, arazo hori handitu baizik ez zaie egin, nire ustez. Zera gertatzen da: tamalez, komunikazio arazo bat ez da marketin arazo soil. Ez da kanpaina eder eta txukun diseinatu batekin konpontzen. Presoen errebindikazioari dagokionez, dudarik ez dago ez dela irudimena, kemena eta sormena falta mezua zabaltzeko orduan. Baina non dago oihartzuna?

Medioek eta, oro har, Espainia osoak, blokeo komunikatibo osoa dauka ezarrita euskal abertzaletasunaren muntutik igor litekeen edozein mezuren aurrean. Harresi beltz bat. Harresiaren alde honetara, euskaldunen komunikazio saio oro preso egotera kondenatua dago. Harresiaren beste aldera ere, nekez izango da informazio eta komunikazio liberrik, ideien truke askerik. Ez bakerik, ez konponbiderik, ez ezer onik ez da irtengo goera horretatik.

Atsedetik ez drogarik gabe

Udagiroya alaitu zigun beste propaganda kontua Espainiako Barne Ministerioaren drogen aurkako kanpaina baten haritik etorri zen eskandalu txikiarena dugu. Gaztelaniaz, *A Tope Sin Drogas* zen lelo zirraragarria. Euskaraturik, honela agertu zitzaigun: *Atsedetik Ez Drogarik Gabe*. Katalanezko bertsioan ere hanka sartu omen zuten Mayor Orejaren atalekoek, kasu horretan azentu baten gorabehera ortografikoagatik, nonbait.

Euskarazko itzulpen oker edo behintzat anbiguoaren haritik zenbait iruzkin interesgarri plazaratu ziren bazterretan. EIZIEk, itzultzaile euskaldunen elkarteak, itzultzai-

le profesionalengana joan beharra azpimarratu zuen. Hori da, noski, egin behar den gutxienekoa. Baina arazoa horren aurretik datza, kanpainak diseinatzeko orduan inork erdara besterik ez darabilelako buruan, eta gero, amaituta dutenean, akaso batek esaten ahal duelako: «hau euskaraz ere egin beharko dugu, bada». Hori ez da bakarrik gertatzen Madrildik datozen kanpainekin, hemen bertan, hemengo kontratatzaile eta agentziek egiten dituztenekin berdin. ETBko Euskara Saileko arduradun Asier Larrinagak aipatu zuen kasu bat artikulu batean, Eusko Jaurlaritzaren Kontsumo sailaren kanpaina bat, honako lelo honekin: *Que no te den gato por liebre*. Jakina, horren inguruan diseinatutako irudi eta mezu korpus osoa egoki euskaratzeko itzultzaile profesionala baino gehiago izan behar duzu: magoa edo. Arazoaren muina hauxe da Larrinagaren ustez: «Publizitate sorkuntzan euskara alde batera utzita egotea».

Euskadi Irratiak edo *Euskaldunon Egunkaria*-k dextekete oihartzuna eskaini zioten drogen *aldeko* ustezko mezu publizitarioari. Iritziak biltzen hasi, eta Jaurlaritzaren kondena ere jaso zuten medio euskaldunek. Txalogarria, benetan, euskararen duintasunaren alde denek erakutsitako kemena. Susmoa geratzen da airean, ordea, ea ez ote den gertatu zalaparta hau errudunaren izaeragatik: Barne Ministerioa izan da hanka sartu duena, Mayor Oreja ministroaren lantaldea, abertzaleen etsai maltzur hori.

Ze, bueno, herri honetan makina bat disparte ikusi ditugu inprimaturik, eta apenas izan da protestarik inon. Gogoratzen dut, adibidez, Eusko Trenbideak enpresa publikoak izena aldatu zuela Euskotrenbideak bihurtzeko. Oker ez banago Xabier Kintanak eta besteren batek protestatu zuen dispartearen kontra, baina ez dut gogoan Jaurlaritzan edo Euskadi Irratian inor asaldatu zenik [orain, enpresa horren izena Euskotren da].

Toki euskalteletan lor dezakezu txartela euskaltela

Adibideak ematea hain da erraza... Lehengoan kaletik ikusi nuen bat, eta azalduko dizuet. Badira, nonbait, Euskaltel telefono konpainiaren zerbitzuak eta produktuak saltzeko baimen berezia duten zenbait denda (etxetresna dendak eta). Banatzaile ofizialak edo horrelako zerbait izango dira, eta normala den bezala, atean edo erakusleihoan erakusgarri bat daukate eginkizun hori identifikatzeko. Erdaraz, halaxe dio: *Punto Euskaltel*, lehenbiziko hitza puntu baten barruan sarturik, eta bigarrena haren azpian. Euskarazko bertsioan diseinu bera da, eta zera irakurtzen da: *Toki Euskaltel*. Ez zen horren zaila, diot nik, irudiko puntua posizioz jaitea eta Euskaltel dioen lekuaren azpian jartzea (*Euskaltel Tokia* bezalako zerbait idazteko adibidez), baina ez, ez dute hori egin, eta beraz, denda hauei *Toki Euskaltelak* esan behar diegula ondorioztatzen dugu.

Euskaltelek halako beste adibide batzuk eman ditu. Apirilean, produktu berri baten propaganda bidali zuen etxez etxe Euskaltelek. Euskarazko izena jarri diote, nonbait, produktu berri horri: Txartela Euskaltel. Zertarako balio duen? Gaztelaniaz azalduta, honetarako: *A partir de ahora, con la Txartela Euskaltel podrá realizar llamadas interprovinciales...* Ongi; baina, euskaraz azalduta, honelaxe azaltzen zaigu kontua: «Hemendik aurrera, Txartela Euskaltel-arekin probintziartera, nazioartera eta...». Bai, lagunok, hala da: *toki euskalteletan lor dezakezu txartela euskaltela*.

Handik bi astera, beste publizitate banaketa bat egin zuen EAEko konpainia erdi-publikoak. Kasu honetan, kartoi mugikor bat banatu zen etxez etxe, tolestutako diseinu bat, non mezu nagusi bat zegoen agerian. Hala ere, tolesdura batetik tira egin eta azpian beste testutxo bat agertzen zen: ageriko mezuaren eta ezkutukoaren konbinazioak ematen dio grazia diseinuari. Kasu honetan, bada, gaztelaniaz hala zioen ageriko mezuak: *Y te regalamos 500 ptas. en llamadas*. Eta haren azpian, ezkutukoa altxatuz gero, zera irakurtzen zen: *Y 500 ptas. MAS si contestas a nuestra encuesta*. Euskaraz ordea, zera zioen ageriko mezuak: «Eta 500 pta. erregalatuko dizkizugu deietan». Eta,

ezkutuko azpiko mezuak, berriz: «Eta 500 pta. erregalatu-ko dizkizugu deietan». Euskaldunak tontoak gara, edo tontotzat hartzen gaituzte...

Enfin, konpetentzia espainolak ere sartzen du hanka. Telefonica etxearen euskarazko propaganda orritxo batzuk ditut eskuan. Zera irakurtzen dut batean: «*Plan Claro-ek*, are tarifa merkeago dutelarik *Cuenta Clara-k*, Zure gastua kontrolatzeko posibilitadearekin, Zure telefonoa sarriago ereabiltzen uzten dute» (sic). Beste orritxo batean, beste zerbitzu baten berri ematen digute, kasu honetan euskarazko izena duen Espainia Zuzen zerbitzua. Hara zertarako den hau: «Zerbitzu honek hizkuntza arazorik eta dirurik gabe atzerritik Espainiara deitzen uzten dizu, zu zauden herriaren Espainia Zuzen zenbakia markatuz beste gabe, deia gaztelaniaz atendituko da, eta beronen zenbatekoa jasotzaileak ordaintzen du edo Txartel Pertsonalari kargatuta».

Hizkuntza arazorik gabe... Gaztelaniaz, alegia, ze euskaraz... Beste ondorio bat ere ateratzen dut nik honetatik: zeinen konplikatua bihurtzen ari den telefonoz hitz egi-tea!

Planak eta planak

Oraintsu ireki da Eusko Legebiltzarraren *Euskadi eta Informazioaren Gizartea* izeneko lantalde bat. Ekimen txalagarria, dudarik gabe, baina detailetara jaitsita, oraingoz kaleratu duten egitasmo agiria erdara hutsez dator. Eta ez dago euskararen aipamenik txikienik ere. Lantaldeak agerraldi zerrenda bat ere prestatu du Legebiltzarrean: euskararen munduarekin harremanik duenik inor ez da ageri zerrendan, eta ez da, ez horixe, inor ez delako ari... Ondo hasi dira, ustez abertzaleak eta euskaltzaleak nagusi diren parlamentu horretan (legebiltzarkide abertzale bat da lantaldeko burua, eta ekimenaren bultzatzaile nagusia).

Bestetik, deigarria da oso alderdi politiko bakarra geratu dela batzorde honetatik kanpo: Euskal Herritarrok. Interesatzen ez zaielako ote?

Tira, bada: Informazioaren Gizarteko plangintzan, euskarak tokirik ez du oraingoz. Eta euskararen plangintzetan ba ote dute tokirik informazioaren eta komunikazioaren teknologiek? Kontseiluak plazaratutako Plan Estrategikoan, bederen, teknologia berriak ez dira ageri sektore estrategiko gisa. Ez da Kontseiluaren errua: Euskararen Unibertsoaren mugimenduan bere garaian egin zuen plangintza zirriborroan jaso geratu zen atal hori, eta orain, Kontseiluak zirriborro hartakoa ezin izan badu, eragile nahikoa lortu ez duelako izan da. Ez dago nahikoa enpresa, elkarte edo erakunderik alor honetan euskararen normalizazioan eta plangintza lanean interesik daukanik. Datu kezkarria dirudi. Eta Plan Estrategikoa delakoan, nahigabeko hutsune tamalgarria.

Teknologien kontu honekin segituz, aurreko batean aurreratutakoaren konfirmazioa: Interneteko lehen eztabaidagune euskaldunaren ardura UEUk hartu du. Euskaraz posta zerrenda berpizteko saiotxo bati ekin dio UEUk, eta uda horretarako garai onena ez den arren, badirudi oraingoz ondo doala esperimendu hau.

Urtebete *Egin* gabe

Urtebete pasa da *Egin* egunkaria itxi zutenetik. Urtemugarekin batera, kartzelatik irten zen, bermea ordaindu ondoren, atxilotuta zegoen azken preso, Xabier Alegria. Handik gutxira, Baltasar Garzon epaile espainolak *Egin* berriro irekitzeko baimena eman zuen urrirako, ezinezko baldintzetan ordea. Orain ETAk *Egin* bere delituertarako erabiltzeko arriskua txikiagoa omen, Garzonek dioenez. Jakina, ezarri dituen baldintzak berrirekierarako egokiak balira ere, *Gara* kalean dagoelarik aukerarik ez dagoela ematen du.

Urtemugaren egunaren bueltan, erreportaia irakurri genuen *Euskaldunon Egunkaria*-n, eta Jabier Salutregi, Xabier Alegria eta beste batzuk mintzatzen ziren han. Halako samin bat nabari zen haien adierazpenetan, nire ustez. Hilabete batzuk lehenago, *Gara*-ren irekiera arrakasta

konpletutzat aurkeztu zen, eta Salutregik berak ere hala aurkeztu zuen, aurreko egoera baino hobea zelakoan oraingoa. Baina, ez. Beste egoera bat da oraingoa, eta *Gara* ez da *Egin*. Salutregi bera, zuzendari zena, orain langabezian dago, eta beste makina bat ere bai (Pepe Rei, adibidez, *Ardi Beltza* izeneko aldizkari berri bat bultzatzen ari da).

Azkenean, *Egin* ixtearekin, errekonbertsio harrigarri bat egitea ere lortu du Garzonek. Zorrez betea eta akaso langile finkoz gainezka zegoen enpresa bat likidatzen lagundu zuen Garzonek, gatazka laboralik gabe. ¶